

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, ...6... VIII. 2010...

RPO-553258-II/07/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości

Uprzejmie pragnę poinformować, iż w moim zainteresowaniu pozostaje problematyka dotycząca związania sądu polskiego wymiarem kary orzeczonej przez sąd państwa wydania europejskiego nakazu aresztowania (dalej: ENA), nawet jeśli kara przekracza ustawowe zagrożenie określone w polskim porządku prawnym.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż implementacja instytucji ENA do polskiego porządku krajowego nastąpiła wskutek podjęcia w dniu 13 czerwca 2002 r. przez Radę Unii Europejskiej decyzji ramowej w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi (2002/584/WSiSW), która zaliczana jest do prawa wtórnego Unii Europejskiej.

Decyzja ta stanowiła reakcję państw członkowskich Unii Europejskiej na sytuację w Unii, jaka wytworzyła się wskutek wprowadzenia w prawie unijnym zasady swobodnego przepływu pomiędzy państwami członkowskimi obywateli Unii, a celem jej było zacieśnienie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi - w zakresie zwalczania przestępczości. Decyzja ta jest wyrazem wzajemnej współpracy państw członkowskich UE w sprawach karnych.

Polski ustawodawca, ustawą z dnia 18 marca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz ustawy - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z dnia 20 kwietnia 2004 r.) wprowadził do kodeksu postępowania karnego między innymi przepisy rozdziału 65a „Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania” (tj. przepisy regulujące wydanie ENA przez Polskę) oraz przepisy rozdziału 65b „Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o

przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania" (tj. przepisy regulujące wydanie ENA przez inne państwa członkowskie Unii).

Zgodnie z art. 607t § 1 K.p.k., jeżeli nakaz europejski został wydany w celu ścigania osoby, która jest obywatelem polskim albo korzysta w Rzeczypospolitej Polskiej z prawa azylu, przekazanie może nastąpić pod warunkiem, że osoba ta będzie odesłana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po prawomocnym zakończeniu postępowania w państwie wydania nakazu europejskiego. W myśl zaś art. 607t § 2 K.p.k., w razie skazania osoby, o której mowa w § 1 art. 607t K.p.k., na karę pozbawienia wolności albo orzeczenia wobec niej innego środka polegającego na pozbawieniu wolności stosuje się odpowiednio przepisy art. 607s § 3-5 K.p.k.

Zgodnie z art. 607s § 4 K.p.k. sąd - w postanowieniu stanowiącym podstawę przejęcia osoby skazanej - określa kwalifikację prawną czynu według prawa polskiego natomiast związany jest wymiarem orzeczonej kary.

W praktyce związanej ze stosowaniem ENA pojawiła się wątpliwość, czy w przypadku zwrotnego przekazania do Polski osoby skazanej w państwie wydania ENA, polski sąd związany jest wysokością kary orzeczonej za granicą, nawet jeśli kara ta przekracza ustawowe zagrożenie przewidziane w polskim Kodeksie karnym i czy nie dochodzi do kolizji pomiędzy normą wyrażoną w art. 114 § 4 K.k. w zw. z art. 611 c § 2 K.p.k., a normą wyrażoną w art. 607s § 4 i 607t § 2 K.p.k.

W doktrynie prawa karnego przeważa pogląd, iż sąd polski związany jest wymiarem kary orzeczonej przez sąd państwa wydania europejskiego nakazu aresztowania, nawet jeśli kara przekracza ustawowe zagrożenie określone w polskim porządku prawnym (por. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 1301 i n.; A. Górski i A. Sakowicz [w:] K. T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 1316 i n.; S. Steinborn *Kodeks postępowania karnego. Komentarz* [w:] J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 873 i n., publ. LEX) a przepisy art. 607s § 4 i 607t § 2 K.p.k. stanowią *lex specialis* wobec procedury określonej w przepisach art. 114 § 4 K.k. w zw. z art. 611 c § 2 K.p.k. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 3 marca 2009 r. (sygn. akt I KZP 30/08) w sprawie Jakuba T., która została podjęta wskutek przekazania przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w omawianej uchwale, norma zawarta w zdaniu drugim art. 607s § 4 k.p.k. "Sąd związany jest wymiarem orzeczonej kary", w związku z art. 607t § 2 k.p.k., w odniesieniu do skazanego obywatela polskiego, przekazanego uprzednio innemu państwu członkowskiemu Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, a następnie odesłanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu wykonania

kary, wyłącza w stosunku do niego procedurę przekształcenia kary przewidzianą w art. 114 § 4 k.k. w zw. z art. 61 lc § 2 k.p.k. oraz w art. 10 i 11 Konwencji o przekazywaniu osób skazanych z dnia 21 marca 1983 r. (Dz.U. 1995 r. Nr 51, poz. 279). Określenie zaś w wyroku sądu innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, podlegającym wykonaniu w Polsce na podstawie art. 607s § 4 i art. 607t § 2 k.p.k., warunków, od spełnienia których uzależnione jest ubieganie się przez skazanego o warunkowe przedterminowe zwolnienie, stanowi element wymiaru kary i w związku z tym wiąże sąd orzekający w przedmiocie wykonania tej kary w Rzeczypospolitej Polskiej. Przepisy art. 607s § 4 i art. 607t § 2 K.p.k., które stosowane są wyłącznie w sytuacjach procesowych w nich przewidzianych, a dotyczących funkcjonowania europejskiego nakazu aresztowania, mają charakter *leges speciales* wobec procedury określonej w art. 114 § 4 K.k. w zw. z art. 611 c § 2 K.p.k. Zatem ostateczny wymiar kary, którą należy wykonać wobec skazanego, zależy jest od tego, w jakim trybie nastąpiło przekazanie kary do wykonania - czy w tym, który określony jest w art. 61 lc K.p.k. w zw. z art. 114 § 4 K.k., czy też w określonym w art. 607s § 4 K.p.k. w zw. z art. 607t § 2 K.p.k.

Ratio legis uregulowania z art. 114 § 4 K.k. było - w wypadku przejścia do wykonania orzeczeń sądów państw obcych skazujących na karę izolacyjną- wprowadzenie na gruncie prawa polskiego nakazu uwzględnienia różnic między uregulowaniami obu współpracujących państw na korzyść skazanego. Istota tego uregulowania sprowadza się do zakazu pogarszania sytuacji skazanego po przyjęciu kary do wykonania, poprzez możliwość zredukowania kary do najwyższego zagrożenia przewidzianego w polskim Kodeksie karnym, o ile orzeczono ją w państwie skazania w wyższym wymiarze (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. akt II AKz 406/06; uchwała SN z dnia 3 marca 2009 r., sygn. akt I KZP 30/08), ale i również poprzez możliwość dostosowania regulacji w zakresie warunkowego przedterminowego zwolnienia (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15 lutego 2006 r., sygn. akt II AKz 19/06; A. Lach, *Wymiar kary pozbawienia wolności w związku z przekazaniem skazanego w ramach ENA*, Europejski Przegląd Sądowy nr 10 z 2008 r. s. 4 i n.).

Polska - w zakresie przejścia do wykonania na terytorium RP wyroku skazującego zapadłego w innym państwie - poza umowami bilateralnymi, związana jest Konwencją Berlińską z dnia 19 maja 1978 r. o przekazywaniu osób skazanych na karę pozbawienia wolności w celu odbycia kary w państwie, którego są obywatelami (Dz.U. z 1980 r. Nr 8, poz. 21) oraz Konwencją Rady Europy o przekazywaniu osób skazanych z dnia 21 marca 1983 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 51, poz. 279).

Podkreślić wypada, iż Konwencja strasburska z 1983 r. przewiduje dwie procedury adaptacji kary. Zgodnie z treścią art. 9 właściwe organy państwa wykonania mają do wyboru: - dalsze wykonywanie orzeczonej kary, bezpośrednio na podstawie orzeczenia sądu obcego lub na

podstawie orzeczenia sądu państwa wykonania (w tym drugim przypadku państwo wykonania zasadniczo jest związane rodzajem i wymiarem orzeczonej już kary) lub też przekształcenie skazania w orzeczenie państwa wykonania. Państwo wykonania, na wniosek państwa skazania, powinno jeszcze przed przekazaniem osoby skazanej zawiadomić państwo skazania, które z wymienionych powyżej rozwiązań zastosuje. Zasada wyrażona w art. 9 ust. 2 Konwencji strasburskiej z 1983 r. oznacza, iż państwo wykonania jest obowiązane złożyć oświadczenie dotyczące wyboru sposobu wykonania kary jedynie na wniosek państwa skazania. (Sołtysińska Aleksandra, *Komentarz do art. 611(c) kodeksu postępowania karnego*, [w:] G. Jaworski, A. Sołtysińska, *Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych. Komentarz*, Oficyna, 2010, publ. LEX).

W myśl art. 10 Konwencji Rady Europy o przekazywaniu osób skazanych, jeżeli rodzaj lub wymiar kary są niezgodne z ustawodawstwem państwa wykonania lub jeżeli ustawodawstwo tego wymaga, państwo wykonania może w drodze orzeczenia sądowego lub administracyjnego dostosować karę do kary lub środka przewidzianego przez jego prawo za przestępstwo tego samego rodzaju. Kara lub środek powinny, możliwie najbardziej, odpowiadać swoim rodzajem karze wymierzonej w orzeczeniu do wykonania. Nie może ono zaostrzać kary wymierzonej w państwie skazania, za względu na rodzaj lub wymiar, ani przekraczać górnej granicy zagrożenia przewidzianej przez prawo państwa wykonania.

Zgodnie natomiast z art. 10 Konwencji berlińskiej, kara orzeczonej wobec skazanego wykonywana jest na podstawie wyroku sądu tego Państwa, w którym został on skazany. Biorąc pod uwagę wydany wyrok, sąd Państwa, którego obywatelem jest skazany, orzeka o wykonaniu wyroku, wyznaczając zgodnie z ustawą swego Państwa taki sam okres pozbawienia wolności, jaki został wymieniony w wyroku. Jeżeli ustawodawstwo Państwa, którego obywatelem jest skazany, przewiduje za dany czyn maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności niższy od wymienionego w wyroku, sąd wymierza karę pozbawienia wolności w maksymalnej wysokości przewidzianej w ustawodawstwie tego Państwa za popełnienie danego czynu. Jeżeli według ustawodawstwa Państwa, którego obywatelem jest skazany, za popełnienie danego czynu nie jest przewidziana kara pozbawienia wolności, sąd wymierza na podstawie ustawodawstwa swego Państwa karę najbardziej zbliżoną do kary wymienionej w wyroku. Część kary odbytej przez skazanego w Państwie, którego sąd wydał wyrok, zalicza się na poczet kary, a przy wymierzaniu kary nie związanej z pozbawieniem wolności bierze się pod uwagę odbytą część kary. Orzeczoną wyrokiem karę dodatkową, która nie została wykonana, wymierza sąd Państwa, którego obywatelem jest skazany, jeżeli kara taka jest przewidziana przez ustawodawstwo tego Państwa w razie popełnienia danego czynu. Karę dodatkową wymierza się w trybie przewidzianym w tym artykule.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z dnia 14 lutego 2005 r. (sygn. akt II KK 486/04) „wyznaczając karę w oparciu o art. 10 Konwencji Berlińskiej, Sąd jest związany rodzajem i wymiarem kary, jaką orzeczono w wyroku państwa skazania. Odstępstwo od tej zasady możliwe jest wówczas, gdy ustawodawstwo państwa wykonania nie przewiduje danego rodzaju kary lub też w ustawodawstwie tym górna granica zagrożenia jest niższa od kary orzeczonej w państwie skazania.”

Wprawdzie w doktrynie pojawiły się wątpliwości, czy termin „maksymalny wymiar kary”, którym posługuje się konwencja berlińska można utożsamiać z „ustawowym zagrożeniem”, czy „górną granicą zagrożenia” (por. M. Hudzik, *Glosa do postanowienia SN z dnia 14 lutego 2005 r., II KK 486/04*, Palestra 2005/7-8/295, publ. LEX; A. Sołtysińska, *Komentarz do art. 611(c) kodeksu postępowania karnego* [w:] G. Jaworski, A. Sołtysińska, *Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych. Komentarz*, Oficyna, 2010, publ. LEX), to uzasadnione wydaje się przyjęcie, iż „w ramach konwencji berlińskiej z 1978 r. kara orzeczona w wyroku sądu zagranicznego, jeśli przekracza wysokość zagrożenia ustawowego, przewidzianego za dane przestępstwo w ustawodawstwie państwa wykonującego - powinna być obniżona do wysokości tego górnego zagrożenia” (L. Gardocki, *Zagadnienia internacjonalizacji odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą*, Warszawa 1979, s. 109 [w:] A. Sołtysińska, *Komentarz do art. 611(c) kodeksu postępowania karnego* [w:] G. Jaworski, A. Sołtysińska, *Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych. Komentarz*, Oficyna, 2010, publ. LEX, por. postanowienie SN z dnia 14 lutego 2005 r., sygn. akt II KK 486/04).

W tym stanie rzeczy, o ile uregulowania cyt. wyżej Konwencji Rady Europy pozostawiają państwu możliwość wyboru procedury adaptacji kary orzeczonej przez sąd państwa skazania, o tyle wydaje się, iż Konwencja berlińska postuluje procedurę dostosowania wymiaru kary do regulacji krajowych i w tym zakresie może zachodzić niezgodność art. 607s § 4 i art. 607t § 2 Kodeksu postępowania karnego z art. 10 Konwencji berlińskiej.

W tym miejscu podkreślić należy, iż wprowadzenie przez ustawodawcę do Kodeksu postępowania karnego odmiennej procedury wykonania kary wobec osoby skazanej i przekazanej w trybie ENA (tj. wykonywania kary w dalszym ciągu) od tej określonej w art. 61 lc § 2 K.p.k. w zw. z art. 114 § 4 K.k. (tj. przekształcania skazania na gruncie prawa krajowego) nie było podyktowane postanowieniami decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z dnia 13 czerwca 2002 r., która nie zawiera nakazu związania państwa, w którym odbywa karę skazany w trybie ENA, wysokością orzeczonej kary przez inne państwo członkowskie UE.

O wykonywaniu wyroków innych państw członkowskich UE traktuje jedynie art. 4 ust. 6 decyzji, zgodnie z którym wykonując nakaz organ sądowy może odmówić wykonania ENA, jeśli

europiejski nakaz aresztowania został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego, a osoba, której dotyczy wniosek jest obywatelem wykonującego nakaz Państwa Członkowskiego lub w tym państwie stale przebywa, a państwo to zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym. Ponadto w myśl art. 5 ust. 3 decyzji, w przypadku, gdy osoba, której dotyczy europejski nakaz aresztowania do celów ścigania, jest uznawana za obywatela lub osobę stale przebywającą w wykonującym nakaz Państwie Członkowskim, przekazanie następuje pod warunkiem, że osoba ta po rozprawie zostaje przekazana do wykonującego nakaz Państwa Członkowskiego w celu odbycia tam kary pozbawienia wolności lub wykonania środka zabezpieczającego, orzeczonych w wydającym nakaz Państwie Członkowskim.

Mając na uwadze powyższe uznać należy, iż uregulowania art. 607s § 4 i art. 607t § 2 K.p.k. nie były koniecznymi do osiągnięcia przez polskiego ustawodawcę celów decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej w przedmiocie ENA, aczkolwiek postanowienia cyt. decyzji Rady Unii Europejskiej nie wykluczają takiego sposobu uregulowania procedury związanej z wykonaniem kary osoby skazanej w trybie ENA, jaka została uregulowana na gruncie polskiego Kodeksu postępowania karnego.

Co ważne, późniejsze uregulowania Rady Unii Europejskiej, a przede wszystkim postanowienia decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej, z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności - w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej (2008/909/WSiSW) świadczyć mogą o przyzwoleniu organów UE, by organy krajowe mogły dostosowywać kary - na zasadach określonych w cyt. decyzji ramowej - do uregulowań krajowych.

Zgodnie bowiem z art. 8 ust. 2 cyt. decyzji, jeżeli kara ze względu na jej czas trwania jest niezgodna z prawem państwa wykonującego, właściwy organ tego państwa może podjąć decyzję o dostosowaniu kary jedynie w przypadku, gdy kara ta przekracza maksymalny wymiar kary przewidziany za podobne przestępstwa w prawie krajowym tego państwa. Dostosowana kara nie jest łagodniejsza niż maksymalny wymiar kary przewidziany za podobne przestępstwa w prawie państwa wykonującego.

Mając na względzie powyższe, zwracam się do Pana Ministra, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) o rozważenie podjęcia zmian art. 607s § 4 i art. 607t § 2 Kodeksu postępowania karnego w zakresie możliwości dostosowania przez sąd krajowy kary przyjętej do wykonania w trybie ENA do zagrożenia ustawowego przewidzianego w polskim Kodeksie karnym, co niewątpliwie korzystnie wpłynie na prawa obywatela polskiego skazanego za granicą i jednocześnie

nie będzie mieć negatywnego znaczenia dla osiągnięcia przez polskiego ustawodawcę celów decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z dnia 13 czerwca 2002 r. w przedmiocie ENA.

Jane Jizovic